

הארץ ותושביה במידה ובמספר בסוף 1944

מאת א. י. ברנר

ארץ-ישראל בתחומיה הטבעיים היא הארץ שבתחומי עולֵי מצרים, בתוספת עמון ומואב, אדום ומדבר פארן. זוהי יחידה גיאוגראפית מוקפת גבולות טבעיים, והיא גם קרובה לתחומים ההיסטוריים, שבהם החזיקו אבותינו בימי הבית הראשון ברום הצלחתם המדינית. כעת שולטות בתחום זה חמש רשויות: בצפונו של הגליל העליון — קהיליית הלבנון הגדול, מדרום לה — פלשתינה (א"י), ואחריה החלק המצרי שבנגב; ממזרח לירדן, למן רחבה הגיאוגראפית של אילת (עקבה) ועד נחל ירמוך — ממלכת עבר-הירדן, ומצפון לירמוך — הבשן הוא בגבול קהיליית סוריה. מדינה אבטונומית בבשן הוא הר הדרוזים, הר החורון מלפנים. חומר סטטיסטי וכרטוגראפית עשיר ומדויק — באופן יחסי — יש לנו רק מפלשתינה (א"י), בזכות השפע שהביאה העלייה היהודית לאוצר הממשלה; בשטחים האחרים של ארץ-ישראל הטבעית וההיסטורית קיימות רק אומדנות. נסיתי בזה לתפוס את כל הארץ במידה ובמספר באופן כללי; בפרטים אפשר היה לטפל רק בתחומי הבית הלאומי. התוצאות רחוקות מן הדיוק הרצוי באחוזים אחדים, הן מפני לקויי החומר והן מפני שיטות העבודה, אבל חושבני שאין הדבר פוגם בתמונה הכללית, וניתנת היכולת להשוות את חלקי הארץ וחלקי האוכלוסייה. אפרט בכל סעיף את החומר, כדי לתת אפשרות לבקרו ולהמשיך את העבודה ביתר דיוק.

בעבודתי זו עזרוני תלמידי ותלמידותי מבתי-המדורות למומים בירושלים, הם ספרו למעני מאות אלפי מילימטרים מרובעים על-פני המפה, חישובו חשבונות של אלפי מספרים, רשמו פתקאות לכל נקודת יישוב ולכל קיבוץ בדוי בארץ, קבעו את גובה מקומם על-פני הארץ וסידרו את הפתקאות לכל היחידות הטבעיות או המדיניות. במשרדי החברה להכשרת הישוב בירושלים יכולתי להשתמש בכל עת במפות המשרד ובפלאנימטר הודות לאדיבותם של המנהל מר ז. ליפשיץ וחבריו. במחלקה לסטטיסטיקה של הסוכנות היהודית מצאתי לא רק חומר סטטיסטי ערוך בידי מומחים, אלא גם אוזן קשבת לבעיות המיוחדות שעניינו אותי ועצה טובה ועידוד מפי מנהל המחלקה מר דוד גורביץ וחברו מר אהרון גרץ. על הלוח הגדול שבסוף המאמר עברו בעיני רב מר גורביץ ומר צנקר, ותיקונים אחדים נעשו בו, כדי להעמידו על מצב הדברים בסוף שנת 1944. לכולם הנני מביע בזה את תודתי מקרב לב (1).

(1) המפות ששימשו בכתיבת המאמר הן:

1. היצואה שלפני 1939, מפות 1:100,000 Survey of Palestine
2. Survey of Palestine 1:250,000, Palestine, South Sheet
3. Survey of Transjordan 1:250,000, 'Amman, Kerak, Ma'an
4. General Staff, Geogr. Sec., Sinai Peninsula 1:250,000, Rafa, Akaba, Port Said
5. Troupes Franç. du Levant, Bureau Topographique 1:200,000, Levant; Beyrouth, Damas, Soueida
6. כנ"ל 1:100,000, Carte de la région du Dj. Druze, בארבעה דפים.

א' מידות הארץ:

גבול עולי מצרים בתוספת עמון ומואב, הר שעיר והר פארן.

בק"מ	אורך הגבול הצפוני [5]:
38	עמק נהר קאסמיה מן הים עד הַבְּרֶךְ
26	מן הברך עד מצפון לַדֶּן
60	משם עד מסילת-הברזל החג'אזית ממזרח לַהַר מְנִיעַ
30	ממסילת-הברזל החג'אזית עד קצהו הצפוני-המזרחי של חבל הטרקון (אֶלְג'א)
154	כִּלָּ ארכו של הגבול הצפוני

אורך הגבול המזרחי:

	הקפת הטרקון והר החוורן (ג'בל אֶדְרוּז) ממזרח ומדרום-מזרח עד אֶם
180	אֶגְמָאֵל [6]
	משם לאורך מסילת-הברזל החג'אזית עד מעון שבאדום (מעאן) והלאה
360	מזה בנחל יְתִים עד אילת (עקבה) [3]
540	כִּלָּ ארכו של הגבול המזרחי

אורך הגבול הדרומי:

18	חוף גבול ים-סוף [2]
230	גבול הנגב בקו הגבול המדיני עד עין קדיס ומשם בנחל מצרים [4; 2]
248	כִּלָּ ארכו של הגבול הדרומי

אורך הגבול המערבי:

312	משפך נחל מצרים עד שפך נהר קאסמיה
1254	כִּלָּ ארכו של הגבול הטבעי [5; 4; 1]

88	גבול ה המדיני של פלשתינה (א"י) הגבול הצפוני (בינה לבין קהיליית הלכנון) [1]
----	-------------------------------------------------------------------------------

הגבול המזרחי:

	א' מפמייס (באניאס) עד חמת-גדר (אל-חמה) (הגבול בינה ובין קהיליית
61	סוריה) [1]
10	ב' גבול הירמוך (בינה ובין עבר-הירדן)
	ג' גבול הירדן: 1. 97 ק"מ [1]
213	2. כִּלָּ פיתולי הנהר [10; 11] (פי 2.2)

7. ז. ליפשיץ, מפה המראה את סוגי הקרקע והחלוקה לאזורים טבעיים (צבעים מודפסים על גבי Palestine Administration Map 1:250,000).

8. ז. ליפשיץ, מפת קווי הגובה לכל 50 מ', בקנה-מידה של 1:250,000 לארץ-ישראל המערבית ולחלק המערבי של עבר-הירדן המזרחי, בהעתקת שמש.

9. Survey of Egypt, North Sinai 1:500,000.

10. מפת הירדן בין ים כנרת והיבוק בקנה המדה 25,000; מתוך הספר Ionides, M. G.,

Water Resources of Transjordan

המספרים שבטורים מרובעים [] מסמנים לחלן את המפה שבה השתמשתי.

89	ד' הגבול ביס-המלח [1]
181	ה' הגבול בספח'ה ובעמק הערבה [2]
438	כלל ארכו של הגבול המזרחי (בלא פיתולי הירדן) [3;1]
554	כלל ארכו של הגבול המזרחי על כל פיתולי הירדן
	ה גבול הדרומי: [3]
10	גבול ים-סוף
223	גבול מצרים
233	כלל ארכו של הגבול הדרומי
230	הגבול המערבי (מרפיח עד סולמה של צור) [1]
989	כלל ארכם של גבולות פלשתינה (א"י): 1. בלא פיתולי הירדן
1105	2. על כל פיתולי הירדן [3;1]
בקמ"ר	שטח הארץ:
	I ממערב לירדן:
27,009	ארץ-ישראל המערבית בתחומי הבית הלאומי לפי מחלקת הסטטיסטיקה של ממשלת ארץ-ישראל (בחוברת השנתית <i>Statistical Abstract of Palestine, 1943</i>). שטח היבשה בתחומים הנ"ל [בלא ים-חולה (14 קמ"ר) ים-כנרת (165 קמ"ר) ומחצית ים-המלח (525 קמ"ר)]
26,305	הגליל העליון שבתחום קהיליית הלכנון הגדול [5]
850	הנגב שבתחום מצרים [4]
2,630	הארץ ממערב לירדן (גם מדבר פארן בכלל, אך בלא שטחי הימות)
29,785	כנ"ל יחד עם שטחי הימות
30,489	II ממזרח לירדן:
3,950	הגולן ומישור הבשן [5]
940	הטרכון (א-לג'א) [6]
6,310	הר החוורן או הר הדרוזים [6]
11,200	כלל שטח הבשן שבתחום קהיליית סוריה [5]
	ממלכת עבר-הירדן בתחום הנושב (עד מסיכת-הברזל החג'אזית עד מעון ומשם עד הדרך לאילת בנחל יתים) [3]
17,200	כלל שטח הארץ ממזרח הירדן (שבתחום הנושב) [5;3] (וגם עמון ומואב ואדום בכלל זה)
28,400	III שני עברי-הירדן בתחום עולי מצרים עם עמון ומואב ואדום ומדבר פארן ומזה תחום עולי מצרים —
59,415	ממלכת עבר-הירדן:
43,560	גבולותיה (על כל פיתולי הירדן) [3;1]
1,720	הפרוזדור המוביל אל גבול עראק: 1. ארכו הממוצע
230	2. רחבו במערב
96	3. רחבו במזרח
140	

91,500	שטח הממלכה — כולו (לפי מפות בקנה מידה קטן)
17,200	מזה: 1. בתחומי הנושב (גלעד, מואב, הר שעיר) [3]
74,300	2. מדבריות
24,500	ומהם הפרוזדור

ב' גלילות טבעיים בארץ-ישראל המערבית (בגבולותיה היום):

גובה הארץ מעל לים, צורתה, נטייתה לים, הרכב שכבותיה הסמוכות לשטח העליון ומידת הגשמים השנתית הממוצעת — משמשים יסוד לחלוקה לאזורים טבעיים (2). בגיאוגרפיה ובכרטוגרפיה מקובל לחשוב בדרך-כלל את קו הגובה 200 מ' מעל פני-הים לגבול שבין שפלה ורמה. גבול זה אינו אלא ממוצע, בשעה שמדובר בשטח גדול, כגון חלק מיבשת. בחלוקה לגלילות טבעיים פעוטים יש לבקש את הגבול המיוחד לכל גליל, ואין להטיל עליו את הממוצע לאסיה כולה; וכן אין לקבוע ממוצע לארץ כולה, אף אם היא קטנה כארץ-ישראל. אם נשווה, דרך-משל, את שפלת החוף שבנגב עם זו שבין הכרמל והים נמצא שבנגב קרקע השפלה עולה בנטייה קלה עד 300 מ' מעל פני-הים. עד גובה זה מצויים חולות, אך טרשים לא ימצאו, לעומת זאת מזדקר הכרמל במעלה תלול מעל לרצועת שפלה צרה, אשר גבהה אינו עולה על 25 מ'. ברור שבנגב מסתיימת השפלה בין 250 מ' ו-300 מ' מעל פני-הים, ואילו בכרמל הגבול הוא קו הגובה הממוצע של 25 מ' מעל פני-הים. בשפלת יהודה (או פלשת) הגבול הממוצע הוא 150 מ', בשרון ובשפלת החוף בגליל 100 מ'. גבולו של עמק יזרעאל כלפי ההרים שסביבו — 100 מ' מעל פני-הים, ואילו כלפי בקעת בית-שאן — 100 מ' מתחת לפני-הים. בגובה זה מתגלה השכבה המיוחדת לבקעת בית-שאן, הסינטר, שהוא משקעם של מעיינות חמים. קשה יותר לציין את הגבול בין כנרת הירדן ובין ההר בעזרת קו גובה, אפילו לחזונו קטן, כי הכנרת משתפעת ויורדת דרומה ורק נטיית המדרונות וחומר הקרקע (החומר של הכנרת) קובעים את הגבול. כאן לפנינו "הר" שתחתיתו נמוכה מפני הים כדי 390 מ', כגון בראס אל-עֶשְׂמִ'ה או בהר סדום. שלושה אזורים טבעיים הם בארץ-ישראל המערבית: שפלת החוף, ההר ושקע הירדן. בשפלת החוף נבחין את הגלילות הבאים:

בקמ"ר	
70	שפלת צור, מקצה הסולם בצפון עד נהר קאסמיה
375	שפלת עכו מקצה סולמה של צור בדרום עד הכרמל
140	מזה: 1. שפלת הגליל העליון או שפלת עכו הצפונית
235	2. שפלת הגליל התחתון או עמק זבולון (שם חדש!)
95	חוף הכרמל עד נהר התנינים
985	השרון עד הכביש רמלה-יפו (פרשת המים בין הירקון ונחל שורק = נהר רובין)
355	מזה: 1. בצפון עד הדרך נתניה — טול כרם
630	2. בדרום (עם תל-אביב ויפו)
1,575	שפלת יהודה או פלשת (עד נחל שְׁרִיעָה = נהר עזה)
650	מזה: 1. צפון השפלה עד הנחל שמדרום לבאר טוביה
925	2. דרום השפלה (הדרום סתם)

(2) להבחנת הגובה והצורה השתמשתי במפה מס' 1; לנגב — במפות מס' 2; 4; הרכב השכבות העליונות מצויין במפה הגיאולוגית של בְּלִיק (Blake) בקנה-מידה 1:250,000. לעזר רב בעניין זה היא גם מפה מס' 7; מידת-הגשמים מצויינת במפת ד"ר אשבל.

בקמ"ר

שפלת הנגב עד נחל מצרים (בשטח החולות שממזרח לחלוצה גם למעלה
מ-300 מ')

3,940

2,200

1. בתחום פלשתינה (א"י)

1,740

2. בתחום מצרים

7,040

שטח שפלת החוף בתחום עולי מצרים

5,230

שטח שפלת החוף בתחום פלשתינה (א"י)

1. בארץ-ישראל המערבית בתחום עולי מצרים (24,060 קמ"ר)—29%

2. בפלשתינה (א"י) (26,305 קמ"ר)—20%.

משפלת חוף יש לנכות את שטח החולות, המהווים המשך מדבר הנגב
לכף-הפחות עד יפו. החולות נפסקים בעמקי נחלים או גם בפגימות אחרות. כל אחת
מרצועות החולות שעל חוף הים נקראת להלן על שם הישוב הגדול הסמוך לה:

50

חולות אל-עריש

56

חולות רפיח

64

חולות עזה

23

חולות אשקלון

43

חולות אשדוד

61

חולות יבנה

58

חולות ראשון לציון

355

שטח החולות על שפת הים בנגב ובשפלת יהודה

249

שטח החולות על שפת הים בשפלת יהודה בלבד

15.8% אחוז החולות בשטחה של שפלת יהודה

980 חולות וחול שטוח בשפלת הנגב

27.5% אחוז החולות בכלל בשפלת הנגב

405

עמק יזרעאל

הר הנגב עד מעבר לראש זווירה בצפון-מזרח (גבול תחום באר שבע)

8,500

וכל בקעת באר שבע ומדבר פארן שבתחומי פלשתינה (א"י) בכלל בקירוב

250

מוה: בקעת באר שבע בקירוב

4,462

הר יהודה עד בעל חצור ונחל עוגית במזרח ונחל דיר בלוט במערב

1,660

1. בשטח המיושב בנפות חברון ובית-לחם

1,626

2. בשטח המיושב בנפות ירושלים וראמאללה

1,176

3. במדבר יהודה

3,065

הר שומרון

2,807

הר הגליל

1,173

מוה: 1. בגליל התחתון

1,634

2. בגליל העליון

854

3. בגליל העליון בתחומי פלשתינה (א"י)

18,054

שטח ההר בתחומי פלשתינה (א"י)

68.6%

באחוזים בכל השטח

150

גליל הירדן העליון (למטה מ-100 מ' מעל לפני-הים) עד שפלת כנרת

255

גליל כנרת והירדן מדרום לים-כנרת ועד קצה בקעת בית-שאן

420

ככר הירדן המערבית מקצה בקעת בית-שאן (נחל שבאש) עד יס-המלח

825

כל גליל עמק הירדן שבתחומי פלשתינה (א"י) בלי הימות

ואלגנטין שוובל³) מעריך את כל שקע הירדן עד קצה הביצות שבדרום ים-המלח כדי 2,842 קמ"ר, ומהם 40% של ימות וביצות⁴, כלומר 1,169 קמ"ר. בהערכה הרשמית בחוברת השנתית הסטאטיסטית של ממשלת ארץ-ישראל לשנת 1942 נרשם שטח הימות בלי הביצות בסך 1,229 קמ"ר (14 + 165 + 1050), ומאז כתב שוובל את חיבורו בשנת 1920 ירדו פני ים-המלח ושטחו הצטמק. בכל-זאת אין טעותו גדולה, אם ניתן את דעתנו על החומר שהיה אז בידו.

אין בידינו חומר כרטוגראפי מספיק כדי שנוכל להעריך את שטחו של עמק הערבה. אך אם נחבר את מספרי האומדנות שלעיל (השפלות, ההר ושקע הירדן שממערב לנהר) וננכה את הסכום הזה מן השטח הכללי לפי האומדנה הרשמית של (26,305—24,514 = 1,791 קמ"ר) יישאר עוד עודף גדול מכדי מחציתה המערבית של הערבה. כדי להגיע לכלל שטח כזה דרוש רוחב ממוצע של 21 ק"מ ואורך ממוצע של 165 ק"מ; ואילו עמק הערבה אין רחבו הממוצע מגיע כדי מספר זה. אומדנתנו לקחה איפוא בכללה בחסר, ואולי ביתר במקום אחד ובחסר במקום אחר. נראה לי שהטעות אינה עולה על 5%. אומדנה זו של שטחי גלילותיה הטבעיים של הארץ, די בה כדי תיאור של תמונה כללית, והיא עשויה לשמש לפי שעה גם יסוד למפה של צפיפות הישוב (ר' ציור א').

ולבסוף גם כמה מידות של גלילות טבעיים הידרוגרפיים. בשם אגן-נחל או אגן-נהר נקרא שטח אשר מימיו יורדים ביום גשם לאותו נחל או נהר (או ימה או כל מקווה מים אחר).

אורך האפיק המושך מים

כל השנה בק"מ

	בקמ"ר	
	20,000	אגן נחל מצרים (בקירוב)
2	3,640	אגן נחל עזה
1	810	אגן נחל חצי (קרי: חסי)
	120	שטח ללא מוצא לים, מצפון לנחל חצי
6	1,050	אגן נחל ספרייר
5	656	אגן נחל שורק (נהר רובין)
30	1,860	אגן נחל הירקון
1.6	170	אגן נחל פאלך ושכניו הפעוטים
6	560	אגן נחל אלכסנדר (אבו זבורה)
7	265	אגן נחל חדרה
15	206	אגן נחל התנינים
	288	אגניהם של נחלי הכרמל המערביים
10	1,100	אגן נחל קישון
10	390	אגן נחל נעמן
		אגני נחליו של הגליל העליון (המשתפכים לים-התיכון)
	1,000	בקיוב
125	320	נהר קאסמיה בתחום עולי מצרים

3) Valentin Schwoebel, *Der Jordangraben, Zwölf Laenderkundliche Studien*, Alfred Hettner zum 60. Geburtstag, S. 117 ff.

4) ר' שם, ע' 119.

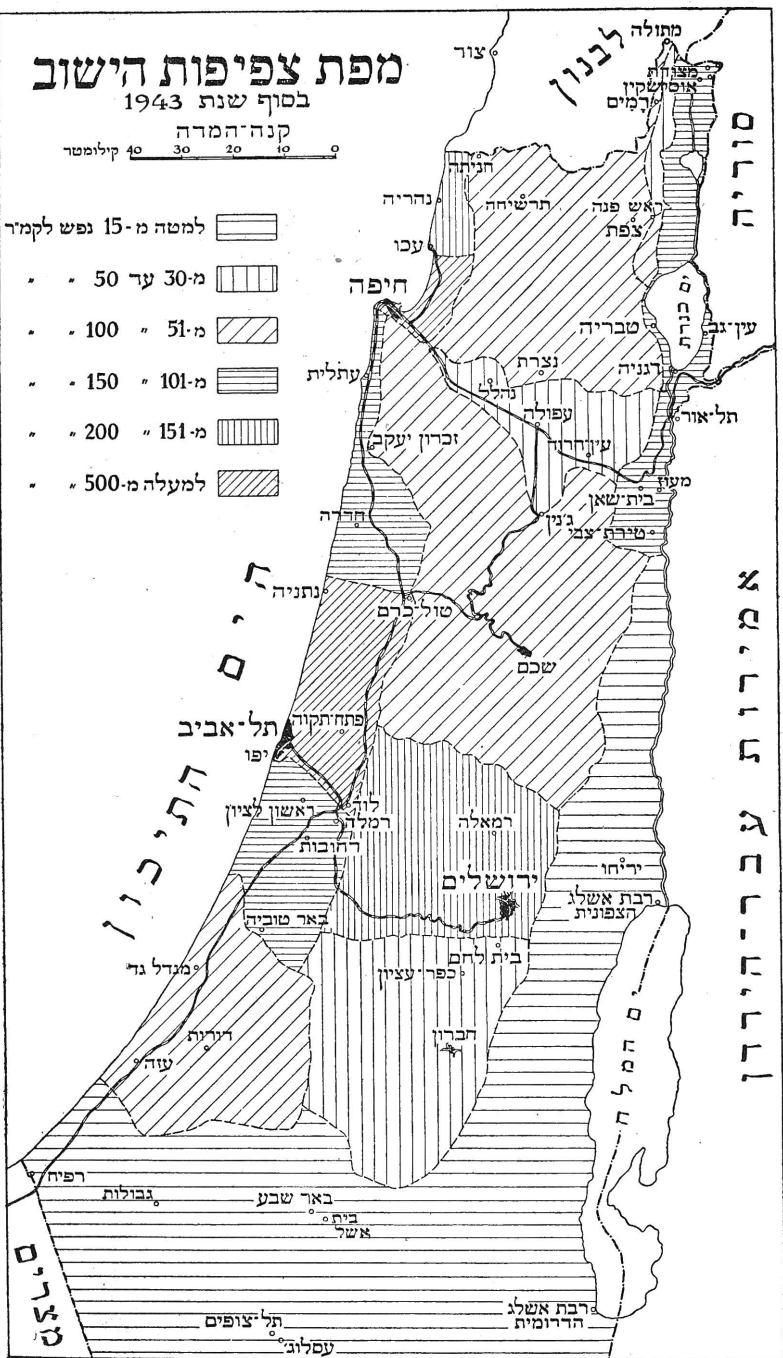
מפת צפיפות הישוב

בסוף שנת 1943

קנה-המדה

0 10 20 30 40 קילומטר

- למטה מ-15 נפש לקמ"ר
- מ-30 עד 50
- מ-51 " 100
- מ-101 " 150
- מ-151 " 200
- למעלה מ-500



ג. אוכלוסי ארץ-ישראל (5):

על יסוד רשימת היישובים במפקד 1931 ושתי אומדנות של ממשלת ארץ-ישראל (6) אמדתי את מספרם של אוכלוסי היישובים הערביים לסוף 1944. החומר הסטטיסטי ליישובי היהודים (לסוף 1944) ניתן לי במחלקת הסטטיסטיקה של הסוכנות היהודית. באופן זה יכלתי לצרף את היישובים לגלילות טבעיים. הממשלה מפרסמת בכל שנה אומדנות של מספר האוכלוסים בכל נפה ללא הבחנה בין העדות. בנפות מצורפים יישוב ומדבר יחד, שטח הר עם שפלה, שטח ערבי כמעט טהור עם שטח שיישובו היהודי רב. להבא ניתן הישוב: א' בכל הארץ לגבולותיה הטבעיים ולפי החלוקה המדינית (לוח א'); ב' בתחומי פלשתינה (א"י) לפי נפות השלטון (לוח ב'); ג' כנ"ל בגלילות טבעיים (לוח ג' וציור א').

הלוח שלפנינו מבליט במספרים עובדות הידועות לנו בדרך-כלל. רואים אנו שיותר ממחצית שטחה של פלשתינה (א"י) הוא מדבר וערבה ונגב (53,3%). אם נצרף אל אלה את חולות השפלה המיושבת יותרו לשטח המיושב לא הרבה יותר מן 45% ובכלל זה גם טרשי ההר. יותר ממחציתם של האוכלוסים מרוכזים בשפלות ובעמק הירדן העליון על שטח קטן משלישו של כל האיזור המיושב. בייחוד היו היהודים לצעם השפלות והעמקים בארץ. למעלה מ-82% מכל היהודים יושבים בשפלות ובעמקים, ורק קדושת ירושלים וצפת גרמו ליישוב שבהר. מפעל האשלג נתן לנו יישוב יהודי בערבות הירדן. במדבר יהודה אין נפש מישראל. בנגב נראים החלוצים הראשונים, מספרם כעת גדול בלא-סוף מזה הרשום בלוח לסוף שנת 1944.

(5) החומר אשר בו השתמשתי לחישובים הבאים הוא:

1. חוברות *Statistical Abstract of Palestine* של ממשלת ארץ-ישראל עד שנת 1943.
2. *Gen. Monthly Bulletin of Current Statistics*, May 1944.
3. *Census of Palestine*, 1931.
- (6) בחוברות *Village Statistics* של הממשלה לשנת 1937 ולאביב 1943, שלא נתפרסמו ברבים.

תושבי פלשתינה (א"י) לסוף שנת 1944

לפי נפות השלטון במספרים מעוגלים

שם הנפה	השטח בקמ"ר	מספר התושבים	יהודים	לא-יהודים	הצפיפות בכלל לקמ"ר	הצפיפות בלא יהודים לקמ"ר	אחוז היהודים	אחוז האחרים	% הנוצרים בין לא-יהודים בשנת 1931
צפת	682	53,600	6,400	47,200	79	69	12	88	4.4
עכו	809	64,500	2,400	62,100	80	77	4	96	17.1
טבריה	439	37,800	13,100	24,700	86	56	35	65	9
נצרת	499	43,600	7,400	36,200	87	72	17	83	29
חיפה	1,019	219,500	102,000	117,500	215	115	47	53	22.9
בית-שאן	361	22,600	6,900	15,700	63	43	31	69	3.6
עין-גנים	839	59,600		59,600	71	71	0	100	2
שכם	1,639	94,200		94,200	57	57	0	100	1.5
טול כרם	794	80,800	14,400	66,400	102	84	18	82	0.8
ראמאללה	685	50,500		50,500	74	74	0	100	18.3
יפו	335	380,400	265,000	115,400	1,135	344	70	30	13
ירושלים	516	214,200	100,500	113,700	415	220	47	53	27
רמלה	927	123,600	27,300	96,300	133	104	22	78	6.7
בית-לחם	669	29,500		29,500	44	44	0	100	45.2
יריחו	341	4,900	1,500	3,400	14	10	30	70	5
חברון	2,065	90,200	100	90,100	44	44	0	100	0.2
עזה	1,111	124,900	2,700	122,200	112	110	2	98	0.9
באר שבע	12,577	55,100	100	55,000	4	4	0	100	0.3
כל הארץ	26,305	1,749,800	550,000	1,199,800	67	46	31.4	68.6	10.6
הארץ בלא מחוז באר-שבע	13,728	1,694,700	550,000	1,144,700	123	83	32.4	67.6	11.2

תושבי פלשתינה (א"י) לסוף שנת 1944

לפי גלילות טבעיים במספרים מעוגלים

הערות	הצפיפות בכללה	לא-יהודים		יהודים		מספר הנפשות בכללו	השטח בקמ"ר	הגליל הטבעי
		%	במספר	%	במספר			
הגבול בין החר והשפלה הוא בקו הגובה 100 מ'	195	93	24,480	7	1,850	26,330	135	שפלת הגליל העליון והעיר עכו בכלל
כנ"ל	616	46	68,500	54	80,600	149,100	242	שפלת הגליל התחתון (עמק זבולון) והעיר חיפה בכלל
בחוף הכרמל הגבול בקו הגובה 25 מ'	137	60.3	37,150	39.7	24,500	61,650	450	חוף הכרמל והשרון הצפוני והעיר נתניה בכלל
	639	34.3	138,000	65.7	264,600	402,600	630	השרון הדרומי והערים ת"א, יפו ולוד בכלל
בשפלת יהודה הגבול בקו הגובה ב-150 מ'	133	61	52,800	39	33,900	86,700	650	שפלת יהודה הצפונית והעיר רמלה בכלל
	102	99.1	93,500	0.9	900	94,400	925	שפלת יהודה הדרומית או הדרום והעיר עזה בכלל
	270	50.5	214,430	49.5	406,350	820,780	3,032	כל שפלות החוף בלא הנגב
בעמק עין חרוד הגבול הוא קו 100 מ' מתחת לפני הים	39	15.5	2,500	84.5	13,500	16,000	405	עמק יזרעאל
	243	49.8	416,930	50.2	419,850	836,780	3,437	כל השפלות חוץ משפלת הנגב

לוח ג' (המשך)

הערות	הצפיפות בכלל	לא-יהודים		יהודים		מספר הנפשות בכלל	השטח בקמ"ר	הגליל הטבעי
		%	במספר	%	במספר			
	74	92.3	58,250	7.7	4,850	63,100	854	הרי הגליל העליון
	34	95.4	2,600	4.5	125	2,725	80	בגובה 100 עד 300 מ' במערב
	46	91.4	6,650	8.6	630	7,280	158	בגובה 100 עד 300 מ' במזרח
	86	92.3	49,000	7.7	4,095	53,095	616	בגובה העולה על 300 מ'
	69	95.6	77,250	4.4	3,500	80,750	1,173	הרי הגליל התחתון
	67	98.6	202,350	1.4	2,850	205,200	3,065	הרי שומרון והכרמל להוציא את העיר חיפה
	208	70	238,500	30	100,750	339,250	1,626	הרי יהודה הצפונית להוציא את המדבר, אך העיר ירושלים בכלל
	51	100	85,150	—	100	85,250	1,660	הרי יהודה הדרומית (נפות בית לחם וחברון להוציא את המדבר)
	92	84.4	661,500	15.6	111,950	773,450	8,378	כל ההר שבאיזור הנושב

	115	87.5	15,050	12.5	2,150	17,200	150	גליץ הירדן העליון למטה מקו הגובה 100 מ'
	143	61	22,250	39	14,300	36,550	255	גליל כנרות ובקעת בית-שאן והעיר טבריה בכלל
	132	69.4	37,300	30.6	16,450	53,750	405	כל איזור הישוב שבעמק הירדן עד טירת צבי
	136	67.2	1,115,730	32.8	548,350	1,664,080	12,220	כל אזורי הישוב הרצוף שבתחומי פלשתינה (א"י)
	9	100	10,800			10,800	1,166	מדבר יהודה
	15	78	4,700	22	1,450	6,150	420	ערבות הירדן מדרום לבקעת בית-שאן
הנגב כולל גם את חנות-יונה (ח'אן יונס) ומובלעות אחרות של נפת עזה שבמחוז באר שבע	5	99.9	68,000	0.1	100	68,100	12,500	הנגב שבתחומי פלשתינה (א"י) ומערבו של עמק הערבה
	6	98.2	23,500	1.8	1,550	85,050	14,086	כל המדבר והנגב והערבה
	66.5	66.5	1,199,230	31.4	549,800	1,749,030	26,306	כל פלשתינה (א"י)